

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szögig 1 frt; 200 szögig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szögig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	---	---

Tartalom. Vallásos nevelés az állami középiskolákban. Gergely Károly. — Közügyeink. Hajdú-nánási örömháng. — i — s. — Jogászok, mint legátusok. Körössy Kálmán. — Egy egyházközség köszönete a gyülekezeti lelkipásztorhoz. — Levél a szerkesztőhöz. Kilik József. — Nekrolog. Osváth Lajos. Bertalan Gábortól. — Különfélék. — Szerk. posta.

Vallásos nevelés az állami középiskolákban.

A „Sárospataki Lapok“ f. évi 10. és 11. számaiban Görömbei Péter lelkészársunk az egyházi élet terén ránk váró kötelességek közé méltán oda sorozza az állami középiskolákba járó református növendékek vallásos oktatását és nevelését. Tartozom cikkének e részére egy kis szerény visszhangot adni, annyival inkább, mert ő is hivatkozik az én mult évi közleményemre, melyben azt ígértem volt, hogy ez irányban tett lépéseimnek eredményét köztudomásra fogom hozni.

Közlöm tehát, a mit tapasztaltam. — A kik hasonló helyzetben vannak, vagy érdeklődnek az ügy iránt, tájékozást szerezhetnek belőle.

Nagy-Bányán a minorita rend vezetése alatt állott városi gymnasium épen az én ide jövetelem alkalmával lett államivá. Tanulni szokott benne évenként 30—35 református fiú, meg 6—8 ágostai evangélikus. Az intézet igazgatója az év elején átírt hozzánk, lelkészekhez, hogy a középiskolai törvény értelmében gondoskodjunk a „hit-és erkölcsstan“ oktatásáról. Annakelőtte az volt a szokás, hogy a növendékek jártak a rendes vagy segédlelkészhez; de az államivá lett gymnasiumba már jogot nyertünk bejárni és a kijelölt heti két órát ott tartani meg a növendékekkel. Minthogy pedig heti két órán nyolcz osztályt együtt tanítani csak a fokozatos előhaladás rovására lehetne: úgy segítettünk a dolgon, hogy a négy alsó osztály vezetését a segédlelkészre bíztuk, a négy felsőét én vettem

át, az ág. ev. kartárs mind a nyolcz osztályt együvé fogta. Így kezdtük meg a tanítást.

Azonban egyszer csak tudunkra adja az igazgató, hogy ha tanítani akarunk, töltsük be a „minősítési táblázatot“, s ha állami kineveztetésünk nincs meg, igyekezzünk azt minél előbb megszerezni. Elöttem nem volt ez nagy újság; hiszen debreczeni vallástanár koromban is folyamodgatnom kellett az államhoz, hogy hadd tehessek vizsgálatot a classica-philológiából; volt tehát, mit jegyezzek be a minősítési tabellába; de kollegáim tünődni kezdtek: mi a teendő? Attól ugyan nem kelle tartanunk, hogy vizsgálatot követelnek, hanem az a kérdés merült fel: melyik egyházi hatóság illetékes arra, hogy ajánljon bennünket a miniszternek? Ágostai evangélikus kollegánk azt mondta: elég lesz csak a presbyterium, vagy legfeljebb az esperes vagy egyházmegye; mi jónak láttuk keresztülmenni három forumon s a főtiszteletű püspök úr által ajánlattuk magunkat.

Idő jártával tudunkra jutott, hogy a miniszter erkölcsi és politikai jellemünk felől tudakozódik. — Nos? mi lesz most már? Jó szerencse, hogy politikával nem foglalkozunk. Nem is tudjuk, mit írt felőlünk az igazgató, — csakhogy aztán megjött a kinevezés. Azóta tartjuk a tanórákat pontosan, vezetjük az osztálynaplót, jegyezzük a netaláni óra- vagy templommúlasztókat, adjuk az időszakos osztályzatokat, eljárunk a módszeres, ellenőrző, évszázó és díszgyűlésekre; bejár óráinkra az igazgató, olykor-olykor a főigazgató is; vizsgálatot tétetünk növendékeinkkel az igazgató jelenlétében; szóval végzünk mindent, a mit a többi; a különbség csak az, hogy a róm. és gör.-kath. kollegák az értesítőben betűrendben a rendes tanárok közé sorakoznak, s az államtól fizetést húznak, mi pedig külön, a vonal alatt, mint „hitoktatók“ szerepelünk és munkánkért sem állam, sem egyház, sem szüle, sem gyermek nem fizet semmit.

Nekem azért e foglalkozás, megvallom, sok örömet okoz. Ha látom, hogy a mi 35 növendékünk a tanulóknak többnyire java s kivétel nélkül mind tiszta magyar; ha elgondolom, hogy ott, a honnan a mult században a vallási türelmetlenség protestáns őseinket fegyveres erővel kiüzte, én most a közös felebaráti szeretet szép erényét s a lelkiismereti szabadság szent érzelmét ápolhatom tanítványaim szívében; ha hallom, hogy abban a jézsuiták számára emelt épületben, hova protestáns vallástanító csak három évvel is ennekelötte be nem tehette volna a lábát, most mi egész bátran énekelhetünk, imádkozhatunk a magunk módja szerint: valami emeli a lelkemet. Gondolkozóba ejtett azonban egy körülmény. A mult nyáron két évi tanításomért „jutalom“ czímen kaptam az államtól . . . . Nos? mennyit? kérdezhetik érdeklődéssel hitoktató lelkészársaim. Huszonötöt. Igenis! huszonöt forintot. Hirtenében azt se tudtam, mit tegyek vele? Felvegyem? Ne vegyem? Ugy voltam, mint a lánczról mondja a találós mese: „ha felveszem: sír, ha leteszem: sír“. Elvégre is, jó a zsákon a folt! felvettem. Jó lesz valami jótékony célra, melyeknek így városi helyen bővében vagyunk. Nem lesz felesleges elmondani a történetét.

Mikor protestáns „hitoktató“ társaimmal beszélgetve, fontolóra vettük: milyen rengeteg apparátussal tartja itt fenn az állam ezt az intézetet, melyre, mint mondják, azért van szükség, hogy a magyarságot erősítsük, lehetetlen volt el nem gondolnunk, hogy hiszen abban a munkában nekünk is meg kell tennünk a magunkét. Van a nyolcz osztályban összesen 180—190 növendék s velünk együtt 21 tanár, tehát minden 9 gyermekre jut egy. Az oláh fiúk számára rendes külön vallástanárt fizet a magyar állam. A költségvetés felmegy évenként 20—22 ezer forintra. Ehhez a város 8 ezerrel járul, azonkívül, hogy az épületet átadta, kijavíttatta, felszereltette. A város lakói közt adófizetés tekintetében a protestánsok meglehetősen számot tesznek. És íme, 35—40 protestáns fiú vallásos nevelésére nem jut a roppant költségből egy fillér sem. Hol itt a vallásos viszonyosság? Hol az 1868. LIII. t. cz. 27. §-ának betöltésére való szándék?

Felfolyamodtunk tehát a minisztériumhoz! A minisztérium azt válaszolta, hogy a mennyiben az állami segélyt a protestáns egyház tetszése szerint használhatja: vallástanítót az állam nem köteles díjazni. E választ a püspök úr áttette az espereshez, az esperes az egyházmegyéhez, az egyházmegye a városhoz. A város érezte, hogy csakugyan méltánytalanság egyik-másik vallásfelekezetről olyan busásan gondoskodni, a többit pedig egészen mellőzni, s felírt újra a miniszter úrhoz. Erre jött aztán a huszonöt frt nekem, meg a segédlelkésznek. Kettőnknek ötven. Az ágostai evangélikus kollegának semmi. Ő jobban járt; legalább nem lett megalázva. Igaz, hogy a minisztérium,

meg a városi hatóság is azt kérdezheti: miért tanítunk egy vallást ketten? de mi tudjuk, hogy csak ezen az úton tarthatunk a kiszabott heti két óra helyett négyet, s a fokozatos előhaladást csak így tarthatjuk meg; mert ha én pl. a VIII-ik osztályú ifjút az 1-ső osztálybeli gyermekekkel együtt tanítom: ugyan mire haladhatok vele? Az órarendben a katolikusoknak minden osztályra 2—2 órájuk van, ha egy vagy kettő is a növendék; hozzánk pedig az órarend csak így szól: „izr. ág. ref., vagy ág. ref. izr. hit-tan“, csak ebben a keretben mozoghatunk.

Leírtam a helyzetet úgy, a mint áll. Ez az enyim természetesen csak egy példa. Pedig nem ártana ismerni a többi ilyen intézetek helyzetét is. Kiktől, hol, mit, s miként tanulnak a mi növendékeink az állami középiskolákban? a kir. kath. gymnasiumokban? a sokféle magán nőnevelő intézetekben? a zárdákban? községi, iparos, kereskedő és egyéb ilyen iskolákban? Kíséri-e ezt valaki a felügyelet szempontjából kellő figyelemmel? Merek fogadni, hogy akárhány ref. művelt ifjút vagy leányt találunk, a ki pl. az első zsoltárt sem tudja; ellenben az angyali üdvözetet, meg a szentelt víz hatásáról szóló legendákat annál több ismeri, hiszi, szereti. Katolikus atyánkfiai nagy gondot fordítanak ezekre; mi pedig csak most kezdünk ébredezni. „A vallástanítás nálunk — mint Felméri mondja — csak hamupipóke“. Igyekeznünk kellene rajta, hogy legalább a jövő nemzedék már királynői méltóságában lássa.

Gergely Károly,
nagybányai ref. lelkész.

Közügyeink.

Hajdú-nánási örömhang.

Egyháztanácsunk elkészítettvén a nagy alapító Soós Gábor olajba festett arczképét, ennek leleplezése szívreható s lélekiemelő ünnepélyesség mellett ment végbe virágvasárnapján délelőtt, a nem rég épült fiiskola egyik díszes termében. Jelenvolt a város lakóinak színe-java: hölgyek, férfiak. Az ünnepélyt megnyitotta és befejezte a gymnasiumi tanulók és a tanító urakból alakult vegyeskar éneke, Nagy Károly orgonista vezetése alatt. Lelkünk egész gyönyörűségével hallgatuk a szabatosan előadott darabokat, s óhajtanók, hogy a buzgó karmester egy pár szép templomi éneket is betanítva majd, kiválóbb vasárnapokon, ünnepeken azoknak előadásával is emelné istentiszteletünk szépségét!

Az ünnepély köz- és fénypontját nt. Pákozdi Lajos lelkész úr beszéde képezte. Hogy egy szem sem maradt szárazon, azt tudhatja mindenki, a ki csak szeretett lelkipásztorunk szónoklatát valaha hallotta. Magát a beszédet — egész terjedelmében — alább közlöm, az egyháztanács tagjainak határozott kívánságára, s hiszem, minden nemesért lángoló szív gyönyörűségére. A fejedelmi alapító, bár roskadozó testtel, 77 évvel vállain, de még mindig ép lélekkel s szíve mélyéig meghatva fogadta a hála emez újabb bizonyosságát. Az élethű kép, mely

Kovács János debreczeni festő-művész méltó büszkeségét képezheti, a tavasszal épülendő gymnasiális iskola gyűléstermében lesz elhelyezve! És most, hadd zendüljön meg még egyszer a hajdú-nánási „örömhag“:

Nagytiszteletű egyháztanács!

Igen tisztelt tanár- és tanítói kar!

Mélyen tisztelt hallgatóság!

A hajdú-nánási evang. reform. egyház büszke önérzettel tekinthet vissza háromszázados multjára; s ha igaz mindaz, a mit pedig annyi évszázadok tapasztalata bizonyít, hogy a mult jövendőnk tükre, teljes megnyugvással nézhet a messze jövő elé is, megnyugvással, hogy az események hullámcsapásaival mindenkor diadalmasan megküzdött s az elsüllyedéstől megmentett hajója az egyházi életnek ezután is biztosan fog közeledni azon kikötő felé, hova a benne ülőket eljuttatni hivatásszerű kötelessége mindazoknak, kiknek kezébe a közbizalom a kormányvezőt adta és a mely kikötő felett a tiszta vallásosság, a józan felvilágosodás napja ragyog, hogy életadó sugaraival növekedést adjon a hit és tudás ama fájának, mely gyümölcseivel a leggazdagabb táplálékot nyújtja nemcsak arra nézve, hogy e földi életet illetőleg elég erősek legyünk lépést tartani a korrallal s mint képtelenek, mint alkalmatlanok félre ne taszítottunk, hanem táplál amaz örök életre is, melynek reményvirága — úgyszólván — az öntudat, az eszmélet felébredésével egyszerre vert gyökeret, hogy azután egy egész, bármily hosszúra terjedő, életen keresztül boldogítsan.

Az Istenért és szabadságért, vagyis a protestáns vallás és a haza szabadságáért annyi véres harcokat átküzdött, — a nyomor és megpróbáltatásoknak annyiféle nemét átszenvedett hajdúságnak itt e szent helyen letelepedett része, a harcizaj lecsillapodása után, a vére-hullásával megszerzett békét, nem tekintette magára nézve a semmit nem tevés pihentető álmának, hanem megfeszített erővel törekedett szervezni azon egyházat, a melynek szabadságáért még életét sem tartotta drágának s harcolva-harcolt egész a diadalomig! S hogy a lángoló buzgóság mily áldozatkész lelke lakozott a letelepült ősökben, csak azon egyetlen körülmény is fényesen igazolja, hogy míg az egyház és haza szabadságáért küzdő egyes hősöknek a küzdelem jutalmául csak keveset adott a javadalmul nyert földrészről: addig az egyháznak, az akkori idők követelményeit tekintve, bőven adományozott abból, hogy magasztos hivatását annál inkább betölthesse. Mily szép, mily magasztos látvány, midőn a harcokban kifáradt gyermek, a kivívott béke gyümölcseit, nemcsak az, hogy megosztja az édes anyával, — a kinek életben maradásáért a legnehezebb harcok igáját felvenni is gyönyörűségének tartotta; — hanem abból magának csak a kevesebb részt hagyja meg, nehogy a gyengén táplált édes anya satnya ivadékot neveljen!

És az ősök emez intézkedésének köszönhető, hogy az egyházi élet már a 17-ik század végén a legszebb fejlődésnek indult, s hogy a protestáns elvek szerint szoros értelemben vett egyháztól el nem választható iskolák, már a 18-ik század legelején, nem csak az úgynevezett elemi oktatás jótékony-ságában részesíthették a jövő kor reményeit, hanem kezdetét vehette ama gymnasiumnak nevezett s a felsőbb tudományok hallgatására képesítő latin iskolai tanítás is, a mint ez egy 1704. márcziushó 2-án megalapított rectori fizetéslevélből nyilván látható.

Bizony, bizony! ismételve mondom én, hogy a h.-nánási ev. ref. egyházközség büszke önérzettel tekinthet vissza multjára s ama fenkölt gondolkozású őökre, kik nem kényszerítésből, hanem örömet ekként áldoztak a vallás, az egyház s a nevelés szent oltárán!!!

De az idő feltartóztatlanul haladt s az alapító őök helyére újabb nemzedék lépett! Az egyház fenmaradásáért folytatott harcoknak vége szakadt: fegyverek helyett törvény védte, drága áron megszerzett szabadságát egyházainknak; és a törvény védszárnyai alatt nyugodtabban folytathatták a fejlesztés nagy munkáját azok, kikben nem hiányzott az akaratanak minden szépre, minden jóra, minden nemesre törekvő lelke. S hogy ez nem hiányzott, de sőt élve-élt Nánás város úgy kormányzóit, mint kormányzottait keblében, mutatja a virágzónak mondható jelen, mely semmi szín alatt nem következett volna be, ha a sasok sasokat nem nemzenek, ha gyáva nyulat szül Nubia párduca; vagyis, ha az élő hitnek szent tüzet a közönység, vagy éppen az önérdek oltja ki az utódok szívében.

H.-Nánás, 1890. márcz. 31.

— i — s.

(Vége köv.)

Jogászok, mint legátusok.

A „Debreczeni Protestáns Lap“ márcz. 29-iki számában nagytt. Tóth Dániel nagy-kolcsi lelkész úrtól egy cikk jelent meg „A joghallgatók legációba bocsáttatása“ czímmel. A mennyiben e cikk tárgyilagosa volt s a joghallgatók legációba küldése ellen a dolog lényegéből merített érvekkel küzdött, annyiban szerintem teljesen meg van erőltetve e lapok t. Szerkesztőjének úgy a theologiai tanárkar nevében közzé tett e kérdésre vonatkozó véleménye, mint szóban forgó cikk után közölt megjegyzései által. S ha ez nem így volna is, még sem mernék a nagytt. cikkíró úr azon óhajával szemben, hogy jogászok legációba ne bocsáttassanak, szót emelni, mert érzem azt, hogy ebbe beleszólni joghallgatóknak, már anyagi érdekeltégénél fogva, kényes, sőt illetlen dolog volna, s tudom azt, hogy mi joghallgatók e kérdés eldöntésére befolyást nem gyakorolhatunk, — s nem is tehetünk egyebet, minthogy egyelőre örülünk a nagytt. és tek. tanárkar intézkedésének, annak idejében pedig az egyházkerületi gyűlés határozatát — akár kedvező legyen az ránk nézve, akár nem — tisztelettel fogadjuk. De a nagytt. cikkíró úr közleményének legnagyobb részében azzal foglalkozik, hogy a jogászok léhaságuk s tisztességtelen magaviseletük miatt nem bocsáthatók ünnepi követségbe, s ha mégis megtörténnék, ezt előre is „a vallás- és istentisztelet megszegésének“ nevezi. Ugy hiszem, hogy nekünk, joghallgatóknak, az ez ellen való tiltakozást az illem nem tiltja, sőt a saját jóhírnevünk megőrzése iránti kötelesség parancsolja, mert ha közölünk nem akadna senki, ki az egész joghallgató ifjúságon elkövetett, legkevesbé sem mérsékeit kifejezésekben nyilvánított sértés felett kifejezést adjon a méltán érzett nehezeltégnek, s megtámadtatásunk ellen tiltakozó szavát felemelje: akkor éppen a hallgatás, a felsemvevés szomorú ténye által, ránk fogott s mivel sem bizonyított léhaságunk és haszontalan voltunk e becses lapok olvasói előtt igazoltnak tűnhetnének fel.

Szabad legyen tehát a nagytt. cikkíró úr bennünket leginkább sértő, mondhatni megbélyegző kifejezéseit idéznem,

s azokra megtámadott jóhírnevünk reputációja végett néhány rövid megjegyzést tennem.

A nagy. úr mindenekelőtt azt mondja a joghallgatókról, hogy „nem ismerik azon eszközöket, melyek a legáció intézményének fontosságát emelhetnék“, sőt tovább menve, azt állítja, hogy mivel az ünnepi követségbe való menést tisztán pénzszerzési eszköznek tekintik, legatusi teendőiket „igyekeznek minden hivatás és odaadás nélkül lemorzsolni“.

Soha senkisé is állította azt, hogy a joghallgatók a templomi szolgálatot csak oly hozzáértően tudnák elvégezni, mint a theologus ifjak, s így az ez ellen alkalmazott érvelés teljesen tárgyaltalan. Hiszen mi joghallgatók készséggel beismerjük, hogy nem levén szakszerűen oktatta az egyházi szónoklásban, nem is tudjuk azt oly korrektséggel teljesíteni, mint a pályájuknál fogva abban kiképzett theologusok, s hogy ez így van: nem tarthatjuk s nem is tartjuk szégyenletesnek; a theologus ifjaknak e tekintetben velünk szemben való szakképzettsége kifejezést nyer az ő előbbválasztási jogukban, s hogy ez így van: nem tartjuk méltánytalanságnak: — hanem hogy a nagy. czikkíró úr még elvállalt kötelességünk teljesítésére irányuló jóakaratomkat is tagadásba veszi, ez méltán rosszul eshetik nekünk!

Különben arra nézve, hogy nem csak a jóakarató törekvés van meg a joghallgatókban, hanem igyekezetükkel kellő sikert is produkáltak, úgy hiszem, a nagy. úrra nézve is megnyugtatólag állítja e lapok Szerkesztője a megtartott próbaszónoklatok után, tehát közvetlen tapasztalata alapján.

De a nagy. lelkész úr szerint a jogászok nem csak a katedrában nem állják meg helyöket, hanem társaságban sem, ott — szerinte — illetlenül viselkednek s „fitogtatják, hogy ők jogászok“.

Erre csak azt lehet felelni, hogy kinek-kinek a társaságban való magaviseletét az ő egyéni műveltsége határozza meg, s lehet úgy joghallgató, mint theologus ifjú szolid vagy illetlen magaviseletű, de ez sohasem a szerint alakul, hogy az illető jogász-e vagy theologus, hanem mindig attól függ, hogy az illetőnek van-e műveltsége vagy nincs.

A nagy. lelkész úr azt állítja, hogy „a nép sem rajong a jogász-legátus után, mert tudja, hogy abból nem pap, hanem fiskális lesz“, s utána teszi, hogy „így volt ez régen s így van ez újra!“

Bátor vagyok ezzel szemben azt állítani, hogy nem volt ez így, nem is lesz így soha. A népnek legegyszerűbb fia is nagyon jól tudja azt, hogy az, ki jogi pályára lépett, nem csak fiskális lehet, hanem száz és ezer más állásban keresheti meg fáradságos munkájával kenyerét. S kik fiskálisok lesznek, oly ellenszenvesek vagy épen gyűlöletesek azok mindenki előtt, mint a nagy. úr szemében?! S még abban az esetben is, ha olyanok volnának, népünk — úgy tartom — a gyűlölséget, mely különben sem tartozik természetéhez, szelidsége s józan érzékénél fogva nem vinné be az Isten házában falai közé! Meg vagyok arról győződve, hogy a nép egy legatusi kötelességeit tisztességesen elvégzett joghallgató iránt sohasem fog ellenszenvvel viseltetni, sőt észjárásának megfelelően azzal fog az iránt érzett jóvéleményének kifejezést adni: „be kár, hogy pap nem lesz...!“

A nagy. úr mind e ránk vonatkozó állításai tagadhatlanul bántók és sértők, de mégis legjobban fáj ama felőlünk táplált véleménye, hogy a joghallgatók „a jótéteményt az édes anyától (értsd egyháztól) szívesen fogadják, de az életben lesz-

nek egyháziatlanok, a vallási dolgok iránt hidegek s törvényszabta kötelmeik teljesítését is sokszor a legtöbben megtagadják“. A nt. úr midőn ezt állítja, a saját tapasztalatára hivatkozik, s én, midőn ez állítását tagadásba veszem, — bármily különösnek tűnjék is fel, — szintén az ő tapasztalatára merek hivatkozni, csak hogy arra kérem a nagy. urat, hogy a dolgok állását egy kissé hívebben mutató szemüvegen keresztül vizsgálja meg s akkor látni fogja, hogy sokan vannak az életben a jogi pályán levők közül olyanok, — még fiskálisok is, — kiknek az egyháziasság époly főerényök, mint a házafiasság, kik vallási dolgok iránt melegen éreznek, kik egyházok irányában fennálló kötelezettségeik teljesítését nem hogy megtagadják, de sőt „törvényszabta kötelmeik“-en felül is saját jószántokból szeretettel, odaadással s lelkesüléssel szolgálják egyházuk ügyeit.

A nagy. úr — hogy ezer közül csak egy példát hozzak fel — bizonyosan teljes elismeréssel viseltetik a debreczeni jogakad. tanár urak egyháziassága felől, pedig ők szintén jogászok voltak valaha, mint mi vagyunk most, s mi ő tőlük sajátítjuk el a közügyekben való részvételhez szükséges ismereteinket, gondolkodásunkat; követni fogjuk őket az egyházi ügyek körüli munkásságukban is, s meg fogja mutatni a jövő, hogy e tekintetben náluk ugyan jobbak nem lehetünk, de rosszabbak sem leszünk! Legalább arra, hogy így legyen, komoly törekvésünk irányul, s erőnkben s kitartásunkban bízva ígérhetjük, hogy reánk, joggal foglalkozókra, egyházunk féltve féltett autonómiájának védelmében akármikor szükség leend, mi — tollal vagy karddal folyjon a harez — mindig a glédában leszünk.

Mindezeket kötelességemnek éreztem megtámadott jóhírnevünk érdekében elmondani. Hogy ezek által a nagy. urat mi irántunk, joghallgatók iránt jobb vélekedésre indítottam-e vagy nem, nem tudhatom, de — úgy hiszem — csodálkozásának s talán elismerésének fog kifejezést adni a nagy. úr, azért, hogy e czikk mindvégig komoly és tisztességes hangon van tartva, holott — horribile dictu! — egy jogász írta . . .

Kőrössi Kálmán,
joghallgató.

Egy egyházközség köszönete a gyülekezeti lelkipásztorhoz.

Szondy Géza szt.-leányfalvai ref. lelkész, a szt.-leányfalvai lelkészi lak czéljára 350 frt egyházi közalapi segélyt sok küzdelem után kieszközölvén, az épület tervrajzát elkészítvén, az építkezés keresztülvitele alkalmával az összes faanyagot a saját hitelére vásárolta s a kamatokat ő maga fedezte és a faanyagon felül az épülethez szükséges összes pénzt 200 forint kivételével az egyház részére kamat nélkül kölcsönözte; a lelkészi lak külső malterozását s a szobák belső újabb javítását, festését a saját költségén, az egyház részére ajándékképen eszközölte. Majd később a tornác építését, a konyha, kamra épülete és az összes kerítések javítását eszközölte, s egy egész új épületet emeltetett a lelkészi telken az egyház megkímélésével a saját költségén.

A templom javítása alkalmával a kijavításhoz szükséges pénzt a községben házról-házra járva, maga gyűjtötte össze s annak kiegészítésére 20 frtot ajándékozott.

Az iskola építése alkalmával ő készítette el az iskola tervrajzát s ő eszközölte ki Aradmegye törvényhatósági bizottságának beleegyezését, hogy községi adóképen 365 frt vettesék ki az összes lakosságra; ő járt közbe az összes testületeknél, hatóságoknál az iskolaépítés czéljára segélyeket eszközölvén ki és az egyház által eszközölt gyűjtésen kívül ő ezen célra, maga személyesen a mai napig nem kevesebb, mint 300 frtot gyűjtött.

Hogy az egyház malmának felépítése lehetővé lett s ezen rozzant épület annyi súlyos baj között az egyház részére megmentetett s az építésre kölcsön szereztetett, egyedül az ő buzgó működésének tekinthető.

Alapítványok tételére ő buzdította az egyház tagjait s e czélból ő maga 5 köből búzáat s 10 frtot adományozott.

Az egyház adósságainak rendezése s egyházi adóperének tapintatos elintézése, az összes egyházi épületeknek újra építése, a lelkészi és tanítói állomás, az iskola fentartásának biztosítása: általánosan elismert tény, hogy Szondy Géza lelkész fáradságot nem ismerő buzgó működése nélkül a szt.-leányfalvai ref. egyházban egyáltalában nem lettek volna létesíthetők.

Mindezeket tudva, ismerve, alólírottak, mint a szt.-leányfalvai ev. ref. egyház presbyteriumának összes tagjai, jegyzőkönyvileg óhajtottuk volna a fent elsorolt ajándékozások és jótéteményekért köszönetünket kifejezni, miután azonban Szondy Géza lelkész úr nem egyezett abba bele, hogy az ő elnöklete alatt tartott gyűlések jegyzőkönyvébe az elnökség eljárása és ajándékozásáért a köszönet kifejezése beigtattassék, ennél fogva elhatároztuk, hogy köszönetünk lerovásának más úton adunk kifejezést s e czélból egy kérvénnyel fordultunk a nagy-szalontai egyházmegye közgyűléséhez, másrésztől megbíztuk Kovács Antal énekvezért, e nyilatkozat készítőjét, hogy köszönetünk kifejezését a hírlapok útján is nyilvánosságra hozza.

A fent elsorolt ajándékozásokért és egy már-már sülyedő egyház megmentését, sőt felvirágozását biztosító buzgó működésért szabad legyen nekünk itt ennél fogva a szt.-leányfalvai ref. egyház presbyteriumának köszönetét nyilvánosan kifejeznünk s egyszersmind nyilvánítanunk, hogy Szondy Géza lelkész úr a szt.-leányfalvai ref. egyház minden tagját hálára kötelezte.

Kelt Szt.-Leányfalván, 1890. ápril 1.

Kovács Antal,

énekvezér s presbyter.

**Kocsis András, Szegedi István, Gerendi Mihály, Pikó Sámuel,
Pikó Sándor, Janovics József, Kovács István, Varga Bálint,
Czudar Mihály, Takács Ferencz**
presbyterek.

Levél a szerkesztőhöz.

Boros-Sebes, 1890. márczius 27.

T. Szerkesztő Ur!

Azt mondja a közpéldabeszéd: „jobb későn, mint soha“. Vártam eddig, hogy nálam avatottabb ember veszi fel e tárgyban pennáját; de minthogy mindeddig ezt, úgy veszem észre, senkisémet tette, a fenti példabeszéd előttem lebegve, felkérem t. Szerkesztő urat, hogy az alábbi sorokat gyenge szívem, lapja hasábjain egy kis helyet adva, közölje.

Mult évi december 21-ik napján nagy öröm színhelye

volt a boros-sebesi ev. ref. kisdudanyaegyház temploma. Mert az egyház vasszorgalmú, jelesnek ismert tanítója, Aranyi Lázár annyira vette a buzgóságban mondhatni felülmúlhatatlan lelkészét, tiszteletes Tömöry Mihály urat s az egyház előljáróit, hogy egy négy változatú csinos orgonát állíttattak fel.

Ezen orgona felállításában az oroszlanrész tiszteletes Tömöry Mihály lelkész úr, mivel az orgona árát a legnagyobb részben ő, vidéken missiói hivatása pontos, lelkiösmeretes teljesítése közben teremtette elő. Ott állt hát az orgona, díszítve Isten házáat, a fent nevezett napig, a mikor az aradi ev. ref. egyház kántora, az aradi iparos ifjak dalkörének karnagya, Nagy Sándor úr bemutatta a sebesi közönségnek nagyszerű zenetehetségét, két kézen játszva mutatta, hogy mily nagyszerűvé teszi a zenével való éneklés a protestáns egyházak istentiszteletét, de egyúttal kimutatta azt is, hogy ő a zene terén egyike a legképzettebb kántoroknak. Hangja terjedelmes, de e tekintetben Aranyi Lázár tanítónkat alig haladja túl, ki is azóta úgy belejött az orgonázásba, hogy méltán megállaná helyét a református Róma nagytemplomában is. De rátérek az ünnepély lefolyására: először is Nagy Sándor úr eljátszotta a Rákóczy indulót, majd fennállónak a „Jövel Szentlélek Ur Isten“ kezdetű dicséretet, azután ezen szép adventi dicséretet: „Igaz Isten, ígéretedben változhatatlan“. Három vers után a lelkész úr mondott igen szép alkalmi imádságot, majd fejtegette a 150-ik zsoltár 7-ik és 8-ik verse alapján, hogy a művészet terén már a Dávid korában mennyire fejlődtek, ecsetelve a jelenkor művészetét, az orgona nagyszerűségét, szépségét, czélszerűségét. Miután ismét meghatóan szép imádságot mondott, elhagyta a szószéket, mire megzendült, orgonakíséret mellett a 150-ik zsoltár 2-ik versét énekelve, a nép ajka. Erre az örömmünnepély befejezést nyert. Kívánjuk a szép csinos kis orgonát készített Dangi úrnak, hogy igen sok orgonát készíthessen még, de azt is kívánjuk, hogy adjon a jó Isten sok szegény egyháznak oly buzgó, az egyház javát annyira előmunkáló lelkészt, s az ily lelkészeknek, mint a boros-sebesi ev. ref. lelkész, Tömöry Mihály úr is, hosszú és megelégedett életet!

Kilik József,

ágostai hitvallású testvér.

Nekrológ.

Osváth Lajos 1830. január 3. — 1890. márczius 29.

Egy küzdelmekben és szenvedésekben gazdag, de kevesektől méltányolt, csakis Isten által jutalmazott élet záródott be Osváth Lajos nádudvari ev. ref. lelkész halálával.

A megboldogult született Kondón (Borsodm.) 1830. jan. 3-ikán. Atyja Osváth Dániel, mint csekély jövedelmű lévitatanító földi kincseket nem hagyhatván reá: gondoskodott számára oly örökségről, mely tőle soha el nem vétetik. Lelki tehetségeinek fejlesztését maga az édes atya kezdte meg; elemi iskolái végeztével beadta őt az akkori jóhírű bölcsészettanár, Pap János vezetése alatt álló miskolczi lyceumba, hol unokatestvére: Osváth Lajos tanár felügyelete és ösztönzése folytán az előbb gyenge tanuló oly szorgalmat fejtett ki, hogy már a poetikai és retorikai osztályokban a kitűnők közé küzdte fel magát, sőt 1847-ben mint első kitűnő, a szeniorságra is jelölve

lett. Atyját még 12 éves korában elveszítvén, özvegy édes anyja nem segíthette: csak önerejére támaszkodva kellett tovább küzdenie. Szorgalmáért az iskolától nyert egy, később két garas naponkénti segélylyel tartotta fenn magát, majd mint első kitűnő az akkor országos hírvű Kubay József kir. táblai bíró 4 oldalági rokonának nevelésével bízott meg, hol fizetése 100 frt és teljes ellátás volt.

Mint annyi sokaknak, neki is félbeszakasztá pályáját a szabadságharcz kitörése. A márcziusi magasztos eszmék lángra lobbanták a hazaszeretettől áthatott ifjú szívet, s a mint jun. 1-én a veres sapkások részére a toborzás megkezdődött, a 18 éves ifjú azonnal zászlójuk alá csatlakozott s egy régi katonától saját pénzéért nyert némi katonai kiképeztetést. A szervezett zászlóalj julius közepén Kassára, innen aug. 8-án az alvidékre mozgósítatván, — az első tűzpróbát Fehértemplomnál aug. 22-én hajnalban vívott csatában dicsőséggel állotta ki. A ráczoktól elvettek 2 ágyút, nagyobb mennyiségű fegyvereket és löszereket.

A diadalittas sereg ezután győzelmet győzelemre halmozva, folytatta a hazaszabadítás nagy munkáját. A vracsegaji, kusiczi, ördöghídi, római sánczoknak megtisztítása; Oravicza, Szászka és a bányavárosok védelme; az irtózatoss jarkováci éjjeli támadás visszaverése; a ráczoknak 1848. decz. 29. — 1849. jan. 3-ig tartó Szerbiába átűzése; a szerb csapatoknak Pancsova és Palánkánál átverése; a „veres sapkás“ nevet halhatatlanná tevő aranybetűkkel vannak a szabadságharcz történetében megörökítve.

Osváth Lajos mindezen csatákban mint altiszt vett részt, s bár előléptetéssel kecsgették, ha az újonnan alakult 200 zászlóalj valamelyikébe átlép: ő ott maradt továbbra a barátait, rokonait, tanulótársait magába foglaló zászlóaljnál. A határszél megtisztítása után eddigi hős bajtársaival a nagy munka tovább folytatására a német seregek ellen indult. Hősileg harczolt a bicskei, isaszegi, váci csatákban; ott volt Budavár ostrománál, hol hadnagyi, majd a nagy-sarlói, komáromi ütközetek után címzetes századosi rangra emeltetett. Hősieségének e jutalmát azonban nem sokáig élvezhette; az annyi csatákban sértetlenül forogott fegyvert ő is lerakta Világosnál, honnan Aradra kísértetve, mint hadköteles, közkatonaként az osztrák hadseregbe soroztatott. Innen szept. 1-én sikerült megszöknie, mint katonaszökevény bujdosott rokonainál s özvegy édesanyja házábanál.

Az 1852-ben kiadott amnestia után tanulói pályája folytatása végett Debreczenbe ment s ott hittanhallgatónak beiratkozott. 1857-ben esküdt-felügyelő és köztanító, majd 1860-ig p.-ladányi rektor lett. Szándéka volt külföldre kimenni; de az emigráció tagjaitól Párisból hozzá érkezett megkeresésre, mely készenlétre hívta fel, szándékát oda változtatta, hogy a német nyelv elsajátítása végett a Szepességet látogatja meg. E terve megvalósítása után 1861. tavaszán Tóth Ferencz h.-m.-vásárhelyi lelkész és nyug. esperes, aztán 1864. év végén Hajnal Ábel békési esperes mellé hívatott segédlelkészül.

Itt érte a nádudvari ref. népes gyülekezet azon kitűnő bizalma, melylyel 1867. febr. 7-én lelkésszé választott. — Még ez év juniúsában szívéhez kapcsolta a még 9 éves kisleány korában általa eszményképül választott és eljegyzett Karolinát, Micskey János p.-ladányi járásbíró leányát.

Mit tett mint lelkipásztor? hadd beszéljen a nádudvari egyház 23 év előtti és mostani állapota. Akkor másfélezer frt

adóssága volt, ma adósság nélkül, fejlődése 2—3 évtizedre biztosítva van; akkor 3, most 7 tanító forgolódik az egyház veteményes kertjében; akkor rongált, most nagy költséggel kijavított csinos templom 3 ezer frtos orgonával ellátva, és egy új, 3 ezer frtba került iskola dícséri nemcsak a gyülekezet áldozatkészségét, hanem ennek felgerjesztőjét is.

Mindenki, ki az ilyeneket próbálta, elmondhatja: mennyi tudatlansággal, rosszakarattal, mennyi önző érdekekkel kellett annak küzdenie, ki ezeket létesítette. Ámde az ő csaták viharában edzett akarata nem ismert akadályt; mint hazájáért, úgy egyházáért bátran szembeszállt az ellenséggel; erélylyel tört előre: a tudatlanságot oszlatta, a rosszakaratot megtörte, az önzést elnémította. Osztott, ha szükség volt reá, de . . . már itt ő is kapott sebeket. A nagy időkből áthozott s benne meggyökerezett elvekhez való tántoríthatatlan ragaszkodás, a senkivel szemben meg nem rettenő bátor őszinteség szerzett neki tisztelőket és barátokat, de — szerzett ellenségeket is. — Mint az erős cser mellett, midőn már korhadó félen, száraz, lombtalan ágokkal kidőléshez közel van, erőt vesznek a törpe bokrok, melyeket árnyékával homályba borított: úgy volt itt is.

Az edzett, erős testalkat ezelőtt 4 évvel agyszéllhűdés következtében bénává lett; a szókimondó nyelv nem tolmácsolhatta többé kellőleg az akaratot; az aczélizmú kéz nem tarthatta többé a kormánygyeplőt. Ez állapotában feltámadtak ellene a „mi fizetünk, mi rendelkezünk“-féle elvű emberek: párna helyett töviset készítettek rakni feje alá; irigyelt és felhányt lett a kenyér, melyért, míg bírta, hűséggel szolgálni igyekezett. A „jó lelkű“ emberek követ akartak helyébe adni. — Ő mindezeket nyugodt szívvel fogadta, mosolygó arczczal bízatta aggódó családját; mert ismerte a mozgalom rúgóit s talán sejtette, hogy nem sokáig lesz terhére a türelmetleneknek.

Sejtelme valósult. Márcz. 29-én, még délelőtt a legvidámban beszélgetett; ebéd után egy váratlanul jött, 6 óra hosszig tartott epileptikus roham kimeríté a szenvedésekben már megtört életerőt; lelke elszállt oda, hol egyetértés, béke uralkodik.

A nemtelen emberi szenvedély azonban még a halál által sem csillapult le. Mit életében várt és remélt, hogy halálakor, senkinek e világon nem vétett családjá iránt kegyelettel és hálával lesz az egyház, a temetése ügyében összehívott, de csak $\frac{1}{3}$ részben megjelent presbyteri gyűlésen megtagadtott. Ott volt ugyan a nemes érzés, mely a legméltóbban akarta a jó hazafi, hű lelkész iránt a kegyelet adóját lefizetni; de eljött az irigység is, mely sajnálta azt a kenyeret is, mely csak arra elégséges, hogy mindennapra legyen s hogy az emberek könyörületéhez ne kelljen fordulni a támasz nélkül maradt családnak; megjelent a szívtelen boszú, mely a mesebeli állatként rugott egyet, nem a haldokló, hanem a meghalt orozslánon.

A temetés ápr. 1-én ment végbe. A helyi és vidéki megjelent tanítók gyászéneke után az egyházmegyei lelkészi kar jelen volt esperese és 4 tagja, továbbá nt. Dávidházy János esperes úr felvették a koszorúkkal borított koporsót s átvitték a templomhoz. A templomban tiszt. Eröss Lajos földesi lelkész imádkozott megható vonásokkal ecsetelvén a hős honvéd, jellemzilára hazafi, hű lelkipásztor, szeretett férj és apa érdemeit. Vigasztalásért esdett a fájdalomtól lesújtott család részére, áldást kérve a pásztor nélkül maradt nyájra: s kikísér-

tük az elnémult szolgát a holtak gyülekezetébe, oda, hol senki nem irigylő birtokát.

Béke legyen porai felett!

Bertalan Gábor.

Különfélék.

A jelen évfolyam első negyede eltelve, tisztelettel kérjük föl olvasóinkat, hogy az előfizetési díjakat szíveskedjenek a kiadó-hivatalhoz beküldeni. A folyó évre olvasóinknak fele részétől sem vettünk még semmi díjat; a mult hét folyamán pedig közel 60 olvasónkhoz voltunk kénytelenek magánlevelet írni, a mult évi hátrálék befizetését sürgetvén. A visszas állapot, hogy még utólagosan is csak nagyhezen jutunk a megszolgált csekély összeghez, bizony lehangoló . . . Gondolják el mult évi hátrálékosaink, hogy így nekünk a megfeszített erővel, kinek-kinek egyéniségéhez, kéziratban küldött megkeresésünk a postabéren kívül (55—60 levél!) mekkora időnkbe s fáradságunkba kerül!! Bizony mi ez időt s fáradságot örömebb értékesítenők más téren, ha olvasóink egy része késedelmzésével abban nem gátolna . . . Tisztelettel kérjük hát, hogy a még esedékes tartozást postafordultával mulhatatlanul szíveskedjenek beküldeni. Szerkesztő.

Lapunk szerkesztője a ma déli vonattal Budapestre utazott, részt veendő az Irodalmi Társaság holnap választmányi, és holnaputáni közgyűlésén. Már korábban felúztak innen Debreczenből Tóth Sámuel és Balogh Ferenc hittanár urak is, az előbbi konventi jegyzői teendői is felszólítván Budapestre, utóbbi pedig mint az egyetemes énekügyi bizottság egyik tagja nyervén meghívást e bizottság mai napon d. e. 9 órakor kezdődött gyűlésére. Részt vesznek ők is az Irodalmi Társaság választmányi és közgyűlésein is.

Debreczeni főiskola. A husvétünnep alkalmával kibocsátott főiskolánkból összesen 140 ünnepkövet. Ezek közül hittanhallgató volt 57, joghallgató 32, tanítóképezdész 26 és felsőbb gymn. tanuló 25. Nem kért legátust ez ünnepre 19 egyház. Az ifjak egy része már vissza is érkezett főiskolánk körébe, s eddig nyert értesüléseink szerint kibocsátott joghallgató ifjaink igen szíves fogadtatásban részesültek egyházaink részéről.

Vegyes házasságból született gyermekek anyakönyvezése. E nagy kérdésben a vallás- és közoktatásügyi miniszter 10,086. sz. a. a következő leíratot intézte az egyházi főhatóságokhoz: „Az 1868. LIII. t. cz. 12. §-a világosan és félreérthetetlenül a vegyes házasságból származó gyermekek tekintetében akként intézkedik, hogy ezek nem szerint követik a szülők vallását, kijelentvén egyúttal, hogy ezen törvénnyel ellenkező bármely szerződés, térítvény vagy rendelkezés ezentúl is érvénytelen és semmi esetben se bírhat jogerővel. A törvény ezen félremagyarázhatatlan intézkedése dacára számos eset fordult elő és fordul elő folyton, melyekben ker. lelkész oly gyermeket is megkeresztelt, illetve megkeresztel, ki a törvény ezen rendelkezése szerint más hitvalláshoz tartozik. Habár

ezen eljárás teljesen meg nem felel az idézett törvény intenciójának, mégis felmerülhet oly eset, melyben ilyen ténykedés a szülők határozott kívánsága vagy a helyi viszonyok és egyéb körülmények miatt indokoltnak látszik, annál is inkább, mert a kir. Curia már ismételt az 1868. LIII. t. czikkel szoros kapcsolatban álló 1879. XL. t. cz. 53. §-ának oly bírói magyarázatot adott, mely szerint maga a keresztelés ténye, még ha az 1868. LIII. t. cz. intézkedése ellenére oly gyermekre vonatkozik, ki nemét tekintve a törvény értelmében más hitvalláshoz tartozik, nem képez büntetendő cselekményt, mivel a keresztelés ténye egymagában nem praedicial a törvény rendelkezésének. De mindamelllett fennáll az 1868. LIII. t. cz. 12. §-a, melynek intézkedése teljesen illusoriussá válik, ha rendelkezése nem fogatosítottatik, illetve ha a vegyes házasságból származott gyermekek nemük szerint nem követik szülők vallását. Ezen célra pedig mulhatatlanul szükséges, hogy az illető hitvallás lelkésze, ha már a keresztelés tényét maga nem végzi, legalább a keresztelési bizonylat megküldése által ennek a saját anyakönyvébe való feljegyztetése és későbbi intézkedés és nyilvántartás céljából nem szerez tudomást. Hivatali elődöm még 1884. július 11-én 24,727. számú köriratában az iránt intézkedett, hogy mindannyiszor, valahányszor a lelkész oly gyermeket, ki a törvény rendelkezése szerint más hitvalláshoz tartozik, bármely okból megkeresztel, a keresztelési bizonylatot anyakönyvezés végett az illetékes lelkészhez a ténykedés után legfeljebb nyolcz nap alatt és az 1879. XL. t. cz. 53. §-ában megszabott büntetés terhe alatt áttenni el nem mulasztja. Mivel azonban egyrészt a fentemlített közbejött bírói magyarázat következtében ezen intézkedés alapja megváltozott és így maga ezen intézkedés nagy részben tárgytalanná vált; másrészt pedig az anyakönyvvezetés körül felmerülő sűrű panaszok orvoslást igényelnek, azért szükségesnek véltem a minisztertanács megállapodásai értelmében egy az összes törvényesen bevett keresztény hitvallások anyakönyvvezető lelkészeit egyaránt kötelező rendeletet kibocsátani, melyet egyidejűleg az összes törvényhatóságoknak is megküldök és melyet a következőkben van szerencsém a főtit. Főhatóságnak is tisztelettel megküldeni, sürgősen megkeresvén a főtit. Főhatóságot, méltóztassék az egyházi joghatósága alatt álló anyakönyvvezető lelkészeket szigorúan oda utasítani, hogy a szóban forgó ügy szabályozására szükségesnek mutatkozott jelen rendeletemhez szoros és pontosan alkalmazkodva különösen nekik meghagyni, hogy 1) mindannyiszor, valahányszor a lelkész bármely okból oly gyermeket megkeresztelnek, ki az 1868. LIII. t. cz. 12. §-ának rendelkezése szerint más hitvalláshoz tartozik, minden további megkeresés bevétele nélkül a ténykedés napját közvetlenül követő nyolcz nap leforgása alatt a keresztelési bizonylatot, az illetékes lelkésznek tértivevény vagy kézbesítési könyv mellett hivatalból átküldeni tartoznak, tekintet nélkül minden bármely oldalról jövő intézkedésre vagy kívánatra. 2) Valahányszor bármely lelkész ilyenmű itt körülírt ténykedést saját anyakönyvében feljegyzett, a keresztelési bizonylatnak az előző pontban meghatározott átküldetése előtt úgy magán a keresztelési bizonylaton, mint a saját anyakönyvében a megfelelő helyen a „jegyzet-észrevétel“ (observatio-animadversio) rovatban mulhatatlanul felveendő és soha egyetlenegy esetben el nem hagyandó a következő hozzáadás: „Hivatalból áttétetett az N. N. lelkészi hivatalnak, — hely, — idő“. 3) Anyakönyvi kivonatok kiállítására akár magán, akár hivatalos használatra kizárólagosan csak azon lel-

kész illetékes, kinek hitvallását az illető egyén a törvény értelmében követni tartozik. Azért az előbbi pontban körülírt észrevétellel ellátott és az illetékes lelkészhez áttett anyakönyvi bejegyzés, mely bejegyzés az 1868. LIII. t. cz. 12. §-ának rendelkezésén, hogy a gyermekek szülőik vallását nemük szerint követni tartoznak, mitsem változtathat és semminemű jogi érvénnyel vagy hatálylyal nem bír, csupán egyházi-czélokra az illető hitvallás belső ügykezelésében használható fel. Ezen anyakönyvi bejegyzésekről sem magán, sem hivatalos megkeresésre, sem statisztikai, népszámlálási, újonczállítási vagy egyéb hasonló adatok összeállítása, sem végre köz- vagy magánjogi kérdések körül felmerült, p. o. házassági, örökösödési stb. ügyek érdekében kivonatokat kiállítani nem szabad. 4) Ha a keresztelelő lelkész az előbbi pontokban meghatározott rendelkezéseket vagy tilalmakat megszegi, amennyiben eselekménye vagy mulasztása a törvények szerint súlyosabb büntetés alá nem esik, kihágást követ el és 10—50 frtig, ismétlés esetében 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Ezen kihágásokban az 1880. XXXVII. t. cz.-ben, valamint az ennek alapján 1880-ik évi augusztushó 17-én 38,547. sz. a. kiadott belügyminiszteri rendeletben megjelölt hatóságok az ott előírt eljárás szerint ítélnék. Az ugyanezen rendelethez mellékelte utasítás irányadó a pénzbüntetések behajtására és kezelésére nézve is azon változtatással, hogy az utasítás 12. §-a értelmében vezetendő nyilvántartási könyvek, naplók és számadási okmányok az ott meghatározott időben és előírt módzatok szerint a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium számvevőségéhez küldendők be. 5) Ezen intézkedéssel hivatalbeli elődöm 1884. évi júliushó 11-én 24,727. sz. a. kibocsátott szabályrendelete hatályon kívül helyeztetik. Bizton remélem, hogy ezen jelen rendeletnek a főtiszt. Főhatóság saját hatáskörében teljes nyomatékkal méltóztatik állandó érvényt szerezni, mert csak így remélhető, hogy a törvény intézkedéseinek pontos megtartása mellett hazánkban a különböző ker. hitvallások között az anynyira kívánatos béke lesz fentartható annál is inkább, mert a törvénynek minden oldalról és mindenki által való szigorú megtartása mindenkinek egyformán kötelessége és egyaránt áldásává válik. Budapest, 1890. márcz. hó 27. Gr. Csák y.

Huszonöt éves tanári jubileum. A tanítványi hála, szeretet és tisztelet szép és megható nyilatkozata volt az az egyszerű ünnepély, mely az ünnep második napján H.-Böszörményben lefolyt. Kozma Sándort, az ottani gymnasium érdemes igazgatóját 25 éves tanárságának évfordulóján, volt és jelenlegi tanítványai ünnepélyesen üdvözölték, s a ref. egyháztanács is, mint fentartó hatósága a gymnasiumnak, sietett elismerését kifejezni a szerény, buzgó, tapintatos, fáradhatlan tanár iránt, s úgy ez, mint a tanítványok értékes ajándékokkal lepték meg szeretett igazgatójukat. Este a városi vendéglő éttermében bankettre gyűlt össze a mintegy 80 főből álló társaság, kik közül számosan voltak vidékiek is az ünnepeltnek régi tanítványai, a társadalom majd minden intelligens osztályából, ügyvédek, orvosok, lelkészek, tanárok, tanítók stb. — Képvisele volt a banketten az egyháztanács nt. Szeremley J. esperes úr által, a nemes város, a kir. járásbíró, más hivatalok és közintézetek. A számos szép felköszöntőhöz mi is

szívvel hzzzájárulunk s hosszú életet, erőt s kitartást kívánunk továbbra is az ünnepelt férfinak!!

A szatmári ev. ref. egyházmegye f. hó 10-ikén tartott közgyűlésében a nagy-károlyi lelkészi értekezlet jegyzőkönyvét s emlékiratát tárgyalás alá vevén, Farkas Antal vil. tanácsbíró indítványára egyhangúlag és lelkesedéssel végzésileg kimondotta, hogy a mozgalmat melegen pártolja, az egyházkerületet és a konventet is fel fogja kérni a mozgalom pártolására. Jövő számban bővebben. B. K.

A nagy-szalontai egyházmegyéből. Ferenczi Gedeon aradi lelkész lemondott az Aradmegye törvényhatósági bizottságánál a nagy-szalontai ref. egyházmegye képviselőjében viselt névelési bizottsági tagságról s helyére a ref. egyházak szavazatának többsége által, mint ezt az alispánhoz érkezett püspöki átírat tudatja, Szondy Géza szt.-leányfalvai ref. lelkész és egyházmegyei iskolafelügyelő választotta meg.

Resiczabánya. Az osztrák-magyar államvasút-társaság igazgató bizottsága, főtiszt. Révész Bálint püspök úrhoz intézett átíratában tudatja, hogy a resiczabányai ev. ref. egyház részére, melynek megalakulásáról rövid idővel ez előtt írt lapunk, a folyó 1890-ik évre 200 frt készpénz és 6 ürméter hasábfából álló segély adományozását elhatározta, és ezen értelembe az ottani uradalmi főgondnokságot utasította.

Halálozás. Kálmán Dezső kölesdi ev. ref. lelkész, a „Prot. Pap“ folyóirat egyik szerkesztője, testvérei és több unoka nevében szomorodott szívvel jelenti édes anyjok, nagyanyjok, özvegy Kálmán Dánielné szül. Soltra Eszter asszonynak élte 78-ik, özvegységének 7-ik évében, áprilhó 5-én délelőtt 1/2 11 órakor történt elhunytát. Vigasztalódást a bánkódó gyermekeknek! Béke az elhunyt jó anya hamvaira!

A Protestáns Szemle második évfolyamának II. füzeté is napvilágra jött már változatos, gazdag tartalommal. Ugy látjuk, hogy e derék folyóirat mindinkább kezdi megközelíteni azon eszményt, melyet rá vonatkozólag magunk elé állítánk. E legutolsó száma változatosabb, érdekesebb az előbbieknél is. Visszatérünk reá.

Nyilvános nyugtázás. (2-ik közlemény). Templomunk kiújítására mult évi közleményünk óta a következő kegyes adományok küldettek kezeimhez: Dombó Lajos b.-gyulai lelkész 2 frt, Nagy István n.-váradai vallástanár 2 frt, Horváth István papi földbirtokos 1 frt 20 kr, Hofbauer Ignác papi kath. lelkész 50 kr, sárkeresztúri egyház (Fejérm.) 50 kr, érrendrédi ref. egyház egyes hívei Buzás Lajos ref. lelkész gyűjtése útján 6 frt, a harasztosi ref. egyház 2 frt, a mérki ref. egyház hívei Turóczy Gyula helyettes lelkész útján 2 frt 23 kr, összesen 16 frt 33 kr. Mely kegyes adományokat midőn az egyház nevében nyilvánosan nyugtázom, egyszersmind a buzgó adakozóknak hálás köszönetemet nyilvánítom. Jármí, márcz. 27. K ó s a E d e, ev. ref. lelkész.

Szerk. posta. Névtelen. Gladstone szép latin hymnusa talán még szebb magyar fordításával jövő számban jó. Hálás köszönetem beküldéséért. — G. P. S á r k ö z. A nekrologra közelebb sor kerül. — Z. J. N.-B a j o m. A szép pünkössti költeményt átadta a legátus. Érzelmű mélységet, fenszárnyaló erőt találtam a költeményben. Jönni fog.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: Csiky Lajos.